

BESCHERMDE PLANTEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Knoopkruid (*Centaurea jacea*)

Knoopkruid is een inheemse, wilde veldplant die lang in bloei staat in de zomer. Een nauwe verwant van knoopkruid is de korenbloem met haar geliefde diepbloauwe kleur. Knoopkruid heeft wat weg van een distel, maar steel en bladeren zijn niet stekelig.

De soort komt vrijwel in heel Europa voor. We treffen deze plant ook aan in de Verenigde Staten en in Argentinië. In België is knoopkruid wijdverspreid in bermen, graslanden en in tuinen. Zijn overvloedige nectar is erg populair bij bijen en vlinders.

Knoopkruid combineert geneeskrachtige, culinaire en decoratieve eigenschappen.

KNOOPKRUID HERKENNEN

Knoopkruid groeit in brede, losse bosjes met een hoogte van 30 tot 90 cm. De bladeren zijn lancetvormig, ruw aan de bovenkant en behaard aan de onderkant.

Bovenaan elke stengel staat een schijnbaar alleenstaande, vederachtige violette of lichtpaarse bloem. Maar wie de bloem van dichtbij bekijkt, merkt dat ze in werkelijkheid bestaat uit meerdere enkelvoudige bloempjes die op een bloembodem rusten. De meeldraden reageren op aanraking door zich terug te trekken en laten zo stuifmeel achter op de nectarzoekende insecten.

De bloembasis lijkt op een kleine ananas.

CC – Teun Spaans

CC – Chelo Vechek

VOORTPLANTINGSWIJZE

Knoopkruid zaait spontaan uit: de piepkleine maar talrijke vruchtjes zijn voorzien van een pluimpje (klein plukje haren) dat hun verspreiding door de wind bevordert.

IN WELK MILIEU GEDIJT HET?

Knoopkruid groeit in graslanden met een koele, leemachtige, niet te stikstofrijke grond.

Het bloeit in graslanden, weilanden, open bossen, langs wegen, op bermen, braakliggende gronden en ruigten. Op landbouwgronden komt deze soort steeds minder voor als gevolg van het gebruik van meststoffen die de grasgroei stimuleren.

Nochtans kan het vee deze plant eten (al wordt hij niet meteen als eerste keuze gezien). Recent onderzoek heeft overigens aangetoond dat hooi afkomstig van weilanden waar ook knoopkruid groeit, een grotere voedingswaarde heeft: de verschillende bloemen leveren essentiële en zeldzame mineralen (microvoedingsstoffen).

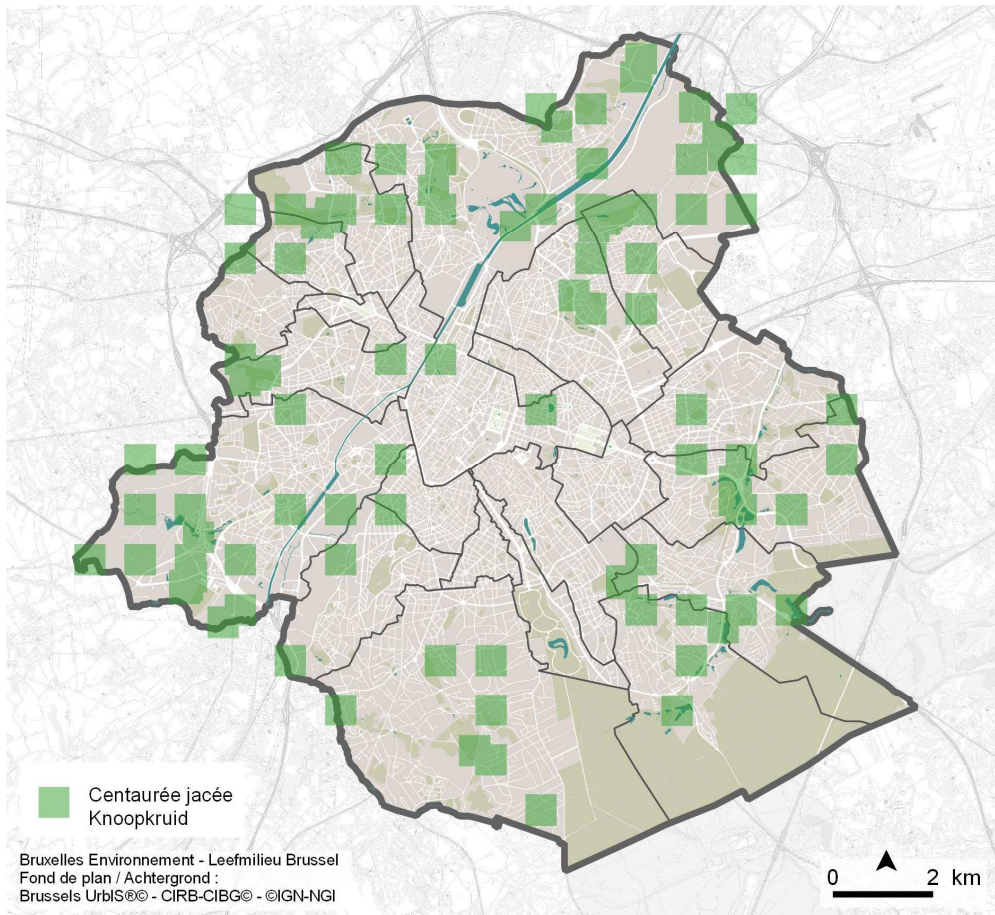
De plant komt vaak voor in veelkleurige en bloemrijke graslanden, die ook aantrekkelijk zijn voor bestuivende insecten.

VERSPREIDING IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Binnen het *Centaureie*-geslacht is knoopkruid de meest voorkomende soort in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het komt vooral voor op plaatsen waar overheden of privébedrijven een beheer toepassen dat zijn aanwezigheid bevordert: een gedifferentieerd beheer in de parken, laattijdig maaien van de gewestelijke wegbermen en een ecologisch beheer van de openbare ruimte.

In de zomer treffen we deze plant aan in tal van gemeenten van het Gewest, zoals in Pede (Anderlecht), in de graslanden langsheen de Woluwe en in de Molenbeekvallei, in het noordwesten van Brussel.

ANEKNOTE

De wetenschappelijke naam van knoopkruid is *Centaurea jacea*. Deze naam is afgeleid van een figuur uit de Griekse mythologie: de centaur Chiron, met zijn menselijke torso, armen en gelaat op een paardenlichaam. De legende leert ons dat hij zijn gewonde hoef zou hebben verzorgd met een kompres van knoopkruid.

Knoopkruid heeft geneeskrachtige eigenschappen: zijn bloemblaadjes hebben een versterkende werking, ze verbeteren de leverfunctie en versterken het immuunsysteem. De bloemen hebben een licht samentrekkende en ontstekingsremmende werking; ze zouden ook vochtafdrijvend zijn en preventief werken tegen oogontstekingen.

Als afkooksel verlicht knoopkruid reumatische pijn en verstevigt het de huid. In mondwater verwerkt, helpt het tegen tandvleesontsteking en aften.

Knoopkruid kan ook in de keuken worden gebruikt: de wortel heeft een frisse, zoete smaak. U kan er ook op zuigen, net als op zoethout. De jonge blaadjes kunnen in slaatjes worden verwerkt.

BEHOUD VAN SOORTEN

Europese context

De biodiversiteit in Europa wordt beschermd door twee Europese richtlijnen. Deze bevatten nauwkeurige informatie (lijsten) over de verschillende soorten habitats en dier- en plantensoorten die beschermd moeten worden. De lidstaten zijn verplicht om beschermingszones te definiëren. In Europa vormen al deze gebieden samen het Natura 2000-netwerk.

Brusselse context

In maart 2012 keurde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de Ordonnantie goed betreffende het natuurbehoud, die de Europese richtlijnen omzet.

Doelstellingen: de bescherming, het beheer en het herstel van wilde flora- en faunapopulaties en hun habitat, maar ook van andere natuurlijke habitats en ecosystemen op het land en in het water. Om deze doelstellingen te bereiken, moeten onder andere verschillende maatregelen worden getroffen voor het behoud en het herstel van de kwaliteit van het leefmilieu.

Leefmilieu Brussel voert een gedifferentieerd beheer, dat een aangepaste interventie in de verschillende natuurlijke milieus beoogt, zodat de fauna en flora zich optimaal kunnen ontwikkelen. Enkele voorbeelden: halfjaarlijks maaien van graslanden en wegranden, aanleg van oevers van vijvers, uitdunnen van bomen (voor meer lichtinval), bannen van pesticiden, enz. Het Zoniënwoud maakt het voorwerp uit van een specifiek beheerplan, dat noodzakelijk is voor het behoud van zijn biodiversiteit.

Bescherming van de soorten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Er bestaan twee types van soortenbescherming :

- bescherming die verband houdt met de biotoop van de soort (in een Natura 2000-gebied) ;
- directe bescherming van de soort, ongeacht de plaats waar ze voorkomt (zelfs in uw tuin).

Wat zijn de gevolgen van het beschermde statuut voor elk van ons ?

Er bestaan strikte maatregelen om de soorten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te beschermen. Het is verboden om :

- deze soorten te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of opzettelijk te vernietigen in hun natuurlijke verspreidingsgebied en in de zones waar ze actieve beschermingsmaatregelen genieten ;
- exemplaren die uit de natuur werden gehaald te bezitten, te transporteren, te verhandelen of te ruilen.

Specifieke bescherming van knoopkruid :

Knoopkruid is beschermd via het milieu waarin het groeit: het is een typische plant van de Natura 2000-habitat "Schraal hooiland".

KNOOPKRUID IN EEN OOGOPSLAG

Familie	- <i>Asteraceae</i> : grote familie die bijna 13.000 soorten omvat, ingedeeld in 1.500 geslachten: grasachtige planten, bomen, struiken of slingerplanten met als gemeenschappelijke eigenschap minuscule bloemen die in een bloemschermbloem groeien.
Namen	- Latijnse naam: <i>Centaurea jacea</i> . - Ook genoemd: korenbloem (foutief), <i>Centaurea thuillieri</i> of wambuisknoop.
Categorie	- Winterharde, sterke grasplant. - Eetbaar. - Nectarplant.
Habitat	- Hooilanden, graslanden, bloemenweiden, braakland, open bossen, langs paden of wegen, bermen. - Hoogvlakten of bergen: van graslanden tot op een hoogte van 2.300 meter. - Gedijt goed in volle zon.
Bloeiperiode	- Van juni tot september.
Bloesemkleur	- Violet tot purper.
Dichtheid per m²	- 4 tot 5 planten.
Bodemsamenstelling	- Groeit op bijna elk type grond (bij voorkeur kalkhoudend of zuur). - Goed gedraineerde of zelfs arme grond, droog of stenig.
Verspreiding	- Zaden (inzaaien). - Deling van de bosjes.
Plantperiode	- Inzaaien in het begin van het voorjaar, in maart-april. - Planten bij voorkeur in de herfst (voor de vorst).
Ziekten en plagen	- Erg gevoelig voor echte meeldauw.
Risico's	- Geen risico's: de plant heeft eerder een positief effect op de spijsvertering en een helende werking bij oogontsteking.
Gelijkende soorten	- Verwant aan de distel en vederdistel, maar onderscheidt zich ervan door zijn stekelvrije bladeren. - Andere soorten <i>Centaurea</i> zoals de korenbloem (<i>Centaurea cyanus</i>) en zwart knoopkruid.

Centaurea cyanus (CC- Ritadesbois)

Centaurea nigra (CC–Joan Simon)

VOOR MEER INFO

[Natura 2000-gebieden](#)

Europese richtlijnen:

- [De 'Vogelrichtlijn' van 2009](#)
- [De 'Habitatrichtlijn' van 1992](#)

